

Studiul „Aspecte ale creativității comice în discursul protestatar recent: intertextul și spoonerismul”, al lui Adrian Stoicescu, explorează utilizarea umorului în cadrul protestelor din ianuarie-februarie 2017 și august 2018 din România. Autorul observă că retorica protestatarilor este o modalitate de inversare a raporturilor de putere, folosind umorul ca o armă de „superioritate intelectuală” împotriva autorității. Studiul se concentrează pe formele de creativitate comică (diferite tipuri de intertextualitate, spoonerism) și demonstrează cum acestea contribuie la crearea unui mesaj puternic.

Ultimul studiu, „Thanatos în românită – marea iubire și marea spaimă. Același mit și două capodopere populare românești – *Miorița*, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte* – într-o lectură lingvistico-praxeologică” de Alice Toma, propune o analiză comparativă între balada „Miorița” și basmul „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”. Autoarea examinează mitul morții și al nemuririi dintr-o perspectivă lingvistico-praxeologică, subliniind diferențele dintre scopurile celor două opere și reprezentarea distinctă a protagonistului (între Făt-Frumos și cioban). Construcția fiecărei opere și a mesajului transmis evidențiază complexitatea mitică a acestora și ingeniozitatea autorului popular.

Astfel, volumul „Conferințele cursurilor de vară de limba română, cultură și civilizație românească ale Universității din București” contribuie semnificativ la promovarea limbii și culturii române într-un context internațional și aduc un plus de cunoaștere participanților, prin articole cu teme variate, din literatură, cultură, antropologie, istorie și lingvistică.

Carmen Răriș-Fierbințeanu
Universitatea din București
carmen.raris-fierbinteanu@unibuc.ro

DOI: 10.62229/rst/8.1/27

Gabriela Pană Dindelegan (coord.), Cristiana Aranghelovici, Adnana Boioc Apintei, Raluca Brăescu, Ștefan Colceriu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula Paraschiv, Gabriela Pană Dindelegan (redactori), revizie: Rodica Zafiu, Emanuela Timotin, Cristian Moroianu, *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, ediția a VI-a, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, București, 2024, Univers Enciclopedic Gold, ISBN 978-606-096-475-9.

Ediția a VI-a a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (=ÎOOP⁶) aparține seriei de îndreptare academice redactate la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” din București, continuând tradiția de peste șaiszeci de ani de instituționalizare a normei, asumată de către Institutul de Lingvistică în

1960 (anul publicării primei ediții a îndreptarului, la care se adaugă edițiile succesive din 1965, 1971, 1983 și 1995). Ediția de față urmărește punerea de acord cu normele din ediția a III-a a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic* (=DOOM³), apărută în 2021, urmând și sub aspect tradiția instaurată odată cu ediția a IV-a a îndreptarului din 1983 (care a reflectat normele din prima ediție a DOOM din 1982).

ÎOOP⁶ păstrează (doar la nivel formal) tradiția îndreptărilor academice, în condițiile în care redactorii menționează încă de la început obiectivul strict normativ al lucrării și păstrează organizarea acesteia în două părți distincte, dintre care prima este destinată explicațiilor teoretice, iar cea de-a doua, „vocabularul”, include o listă de cuvinte atent alcătuită, cu indicarea:

- a) variației de grafie, de pronunție, accentuare, de flexiune, acolo unde limba încă nu a optat pentru una dintre forme;
- b) variantei corecte, acolo unde cuvintele pun dificultăți normative, fie că e vorba de grafie, pronunție, accentuare, flexiune.

În ceea ce privește formele aflate în variație liberă, ÎOOP⁶ creează o nouă tradiție, întrucât folosește (în mod corect) criteriul situării în același registru a formelor și criteriul frecvenței (eliminând forme care, de fapt, nu se află în variație liberă, întrucât aparțin unor registre diferite sau prezintă o frecvență inegală). Ca regulă generală, ÎOOP⁶ nu interpretează normele ca reguli imuabile, ci, dimpotrivă, adoptă un punct de vedere nuanțat, recunoscând că acestea trebuie să urmeze și să reflecte uzul, care se schimbă în timp. Astfel, în ÎOOP⁶ sunt inventariate ca variante grafice *pickhammer* și *picamer*, *cocktail* și *cocteil* etc., etc., datorate, pe de o parte, păstrării grafiei din original, iar, pe de alta, adaptării la limba română, la care se adaugă *rugbi* și *rugby*, *musli* și *müsli*, cu inversarea ordinii în notarea preferințelor normative, după modelul din DOOM³ (și DOOM² numai pentru *rugbi* și *rugby*). Cuvintele care conțin segmentul *uu* în poziție finală prezintă variante de pronunție, iar ÎOOP⁶ urmează norma stabilită în DOOM³, admitând atât rostirea cu hiat (singura admisă în DOOM²), cât și realizarea cu semivocală pentru *ambiguu*, *contiguu*, *continuu*, *ingenuu*, *reziduu* etc. De asemenea, ÎOOP⁶ inventariază variante accentuale libere pentru un număr restrâns de cuvinte (*polip* și *polip*, *pickhammer* și *picamer*), păstrându-se în linia de interpretare din DOOM³, care reduce în mod programatic oscilațiile de accent și admite o singură accentuare pentru *anost* (nu și *anost*), *antic* (nu și *antic*), *avarie* (nu și *avarie*), *furie* (nu și *furie*), *gingaș* (nu și *gingaș*), *intim* (nu și *intim*), *jilav* (nu și *jilav*), *picnic* (nu și *picnic*), *precaut* (nu și *precaut*), *simbol* (nu și *simbol*), *simpozion* (nu și *simpozion*), *suburbie* (nu și *suburbie*), *trafic* (nu și *trafic*), *vector* (nu și *vector*) etc. ÎOOP⁶ consolidează recomandările normative din DOOM³ și recunoaște că acestea trebuie să fie rezultatul aplicării a numeroase criterii de normare (etimologia, adaptarea la sistemul fonetic și la tiparele accentuale românești, frecvența în uzul cultivat, analogia și, uneori, tradiția). Variația în flexiune este notată pentru:

- i) nume care admit încadrarea la genuri diferite (*astri* și *astre*, *accelaratori* și *accelaratoroare* etc.) fără a antrena o specializare a sensului sau terminologică;

dar și pentru nume ale căror forme diferite de gen manifestă tendința de specializare pentru un anumit domeniu sau registru, o anumită terminologie, așa cum se întâmplă cu *baloturi* și *baloți* (de paie), *recipiente* și *recipienți* (tehn.), *suporturi* și *suorți* (tehn.) etc.;

ÎOOP⁶ notează consecvent omonimele parțiale, care au intrări separate și pe care le distinge de categoria numelor cu variante de gen. Astfel, sunt tratate separat *compus*¹ (cu sensul „cuvânt compus” și cu pluralul *compuse*) și *compus*² (cu sensul „substanță” și cu pluralul *compuși*), *curent*¹ (cu sensurile „deplasare, flux, curs de apă; mișcare a unei mase de aer, a purtătorilor de sarcină electrică” și cu pluralul *curenți*) și *curent*² (cu sensul „mișcare artistică” și cu pluralul *curențe*), *derivat*¹ (cu sensurile „produs industrial; cuvânt obținut prin derivare” și cu pluralul *derivate*) și *derivat*² (cu sensul „substanță” și cu pluralul *derivați*), *marker*¹ (cu sensul „cariocă” și cu pluralul *markere*) și *marker*² (cu sensul „genă” și cu pluralul *markeri*), *virus*¹ (cu sensul „agent patogen” și cu pluralul *virusuri*) și *virus*² (cu sensul „program distructiv de calculator” și cu pluralul *virusi*) etc. ÎOOP⁶ urmează modelul de analiză din DOOM² și DOOM³ și distinge în maniera consecventă omonimele parțiale.

ii) nume care prezintă desinențe diferite fie la singular, fie la plural, fără specializare semantică;

În ÎOOP⁶ sunt inventariate în variație liberă, la singular, *greier* și *greiere*, *germene* și *germen*, având la singular marca Ø sau -e, iar la plural, la feminine, *căpșune* și *căpșuni*, *cireșe* și *cireși*, *coperți* și *coperte*, *râpe* și *râpi* etc., la genus alternans (neutre), *ceremoniale* și *ceremonialuri*, *complete* și *completuri* (pentru *complet*², cu sensul „colectiv de judecători”), *niveluri* și *nivele*, *tuneluri* și *tunele* etc. Chiar dacă ÎOOP⁶ preia în cele mai multe cazuri ordinea în notarea preferințelor normative din DOOM³, totuși redactorii îndreptarului optează pentru ordinea *căpșune* și *căpșuni*, *cireșe* și *cireși* (acolo unde DOOM³ notează ca primă opțiune *căpșuni* și *cireși*) în acord cu sistemul românesc, unde fructele sunt feminine/genus alternans (neutre), iar pomii, arbuștii sunt masculini. Deși pluralul în -i s-a extins la femininele în discuție (urmând o tendință cu o lungă istorie), totuși pluralele în -e rămân prima opțiune a vorbitorilor.

ÎOOP⁶ pune în evidență, la fel ca DOOM³, tendința de specializare a unor forme de plural, fie pentru anumit sensuri (*coarde* și *corzi* cu distribuția *cvartet de coarde* față de *corzi de vioară*), fie pentru un anumit domeniu (*ansambluri* și *ansamble* tehn.).

iii) verbe care prezintă forme cu și fără augment verbal (pentru conjugarea I, *excedă* și *excedează*, *învie* și *înviază*, *schioapătă* și *șchiopătează* etc., pentru conjugarea a IV-a, *biciuiește* și *biciuie*, *cheltuiește* și *cheltuie*, dar și *biruie* și *biruiește*, *bombăne* și *bămbănește*, *chinuie* și *chinuiește* etc.).

ÎOOP⁶ își propune punerea de acord cu normele din DOOM³, dar redactorii au operat câteva modificări de normă, cele mai importante fiind următoarele:

- a) schimbarea ordinii de preferință a variantelor de plural de la substantivele *căpșună* și *cireășă* (vezi *supra*);

- b) schimbarea configurației silabice a substantivelor *pioneză* și *fiică* (în DOOM³ – *pioneză* [pio pron. pïo], iar în ÎOOP⁶ – *pioneză* (desp. *pi-o-ne-ză*), în DOOM³ – *fiică* (desp. *fii-*), iar în ÎOOP⁶ – *fiică* (desp. *fii-că/fi-i-că*);
- c) corectarea forme de persoana a II-a a imperativului verbului *a azvârli* (în DOOM³ – *azvârlă*, iar în ÎOOP⁶ – *azvârle*);
- d) modificarea formelor oblice (de genitiv și dativ) ale substantivelor *Antarctica* și *Arctica* (în DOOM³ - g.-d. art. *Antarcticei*, g.-d. art. *Arcticei*, iar în ÎOOP⁶ – *Antarcticii* și *Arcticii*);
- e) corectarea și indicațiilor de flexiune pentru substantivul propriu *Paște* (în DOOM³ – *!Paște/Paști* (sărbătoare) s. propriu n. / f. pl., art. *Paștele/Paștile* (*De Paște mergem la biserică; (în prima zi) de Paște; Un Paște fericit! Paștele cade totdeauna duminica; postul Paștelui; Sfintele Paști*), față de indicația din ÎOOP⁶ – *Paște*, s. propriu n., pl. *Paști*, deci *postul Paștelui, Sfintele Paști* etc.).

Ediția a VI-a a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* este alcătuită pe baza unor principii de selecție a cuvintelor-titlu care sunt clar și corect formulate încă de la început (inventarul reflectă vocabularul activ al limbii literare/standard de uz mediu). În partea teoretică sunt explicate principiile ortografiei românești (fonetic/fonologic, etimologic/tradițional-istoric, morfologic, sintactic, simbolic și distribuțional, p. 17-25), literele și semnele diacritice (p. 26-30). La acestea se adaugă o secțiune utilă despre semnele ortografice și de punctuație, în care redactorii indică greșelile de utilizare și oferă explicații clare pentru variantele corecte (p. 31-62). Urmează o secțiune despre regulile de scriere și de pronunțare (p. 63-99), din care amintim partea consacrată accentului (unde sunt discutate principalele trăsături ale accentului din limba română, funcția distinctivă a acestuia, probleme legate de variație, configurațiile accentuale în flexiune, accentuarea derivatelor, a compuselor, dar accentul sintactic/frastic), partea destinată scrierii cu literă mare sau mică, cea despre cuvintele străine sau numele proprii etc. De asemenea, sunt oferite recomandări diferențiate pe părți de vorbire (p. 100-120). ÎOOP⁶ cuprinde și trei anexe destinate numelor proprii, scrierii numelor proprii latinești și grecești și „ortogramelor”.

ÎOOP⁶ își propune să răspundă în primul rând cerințelor imediate ale școlii, dar informația bogată și claritatea redactării din partea teoretică, precum și inventarul bine alcătuit fac din această lucrare un instrument util și absolut necesar nu numai pentru elevi și studenți, ci și pentru toți cei care vor să vorbească și să scrie corect românește. Deși se revendică din tradiția îndreptarelor ortografice, ediția de față este în măsură să instituie la rândul ei o tradiție, aceea de a arăta cum trebuie să se prezinte cu adevărat o lucrare de instituționalizare a normei.

Oana Uță Bărbulescu
Institutul de Studii Sud-Est Europene
Universitatea din București/Universitatea din Oxford/
oana.uta@ling-phil.ox.ac.uk